

вищої школи характеризується гармонійною єдністю особистісного та професійного компонентів, які сприяють зростанню професіоналізму й наближають до вершин професійної майстерності. При цьому очевидно, що кожний із цих компонентів має свою специфіку, яка й визначає особливості формування іміджу в кожному конкретному випадку. О.Отлич наголосив, що коли обидва компоненти позитивні («людина хороша – й фахівець добрий»), педагогічна взаємодія є оптимальною, якщо ж вони не узгоджуються (негативні), то з'являються ускладнення в її процесі.

Список джерел:

1. Барна, Н.В. Іміджологія: Навч. посібник для дистанційного навчання / Н.В. Барна / За наук. ред. В.М. Бобика. – К.: Університет «Україна», 2007. – 217 с.
2. Бойко, В.В. Енергія емоцій в общении: взгляд на себя и на других / В.В. Бойко. – М.: Информационно-издательский дом «Филипп», 1996. – 472 с.
3. Донская, Л.Ю. Психологические условия формирования имиджа преподавателя высшей школы. дисс. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Лариса Юрьевна Донская. – Ставрополь, 2004. – 212 с.
4. Калюжный, А.А. Психология формирования имиджа учителя / А.А. Калюжный – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 222 с.
5. Попова, В.В. Структурные аспекты профессионального имиджа как феномена массовой коммуникации / В.В. Попова // Актуальные проблемы науки та освіти: Збірник матеріалів XVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2015. – С. 246-248.
6. Почепцов, Г.Г. Имиджеология / Г.Г. Почепцов. – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 2001. – 704 с.
7. Психология управления: Курс лекций / Л.К. Аверченко, Г.М. Залесов, Р.И. Мокшанцев, В.М. Николаенко; Отв. ред. М.В. Удальцов. – Новосибирск: Изд-во НГАЭиУ; М.: ИНФРА-М, 1997 – 150 с.
8. Симонова, И.Ф. Педагогика имиджа: Монография / И.Ф. Симонова. – СПб.: Ультра Принт, 2012. – 304 с.
9. Черепанова, В.Н. Педагогическая имиджология / В.Н. Черепанова. – Тюмень: ТОГИРРО, 1998 – 296 с.
10. Шенель, В.М. Имиджеология. Как правиться людям / В.М. Шенель. – М.: Народное образование, 2002. – 576 с.
11. Sampson, E. The image factor. A guide to effective self-presentation for career enhancement / E. Sampson – London, 1994.
12. The Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language Lexicon Publications, Publicity and advertising. Press. – 1993 – 856 p.

СОЦЕНКО Ю.Ю.,

аспірантка кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Херсонського державного університету

УДК 371.13.018:373.2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ФОРМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Автор статті обґрунтовує сутність експериментального дослідження проблеми готовності майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти: критерії, показники й рівні готовності, специфіка діагностичного інструментарію.

Ключові слова: критерії, показники, рівні; готовність майбутніх вихователів; альтернативні форми здобуття дошкільної освіти.

Автор статьи обосновывает сущность экспериментального исследования проблемы готовности будущих воспитателей ДОУ к внедрению альтернативных форм получения дошкольного образования: критерии, показатели и уровни готовности, специфика диагностического инструментария.

Ключевые слова: критерии, показатели, уровни; готовность будущих воспитателей; альтернативные формы получения дошкольного образования.

The author examines the essence of experimental research of the problem of readiness of future teachers of preschool education to implement alternative forms of receiving preschool education: criteria, indicators and levels of readiness, the specificity of diagnostic tools.

Key words: criteria, indicators, levels; availability of future educators; alternative forms of receiving preschool education.

Постановка проблеми. Необхідність здобуття кожним громадянином дошкільної освіти закріплена багатьма державними документами на законодавчому рівні. Ураховуючи те, що значна кількість дітей не відвідує дитячі дошкільні заклади, постає проблема

запровадження альтернативних форм здобуття першої в житті кожної людини освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створити альтернативне середовище повноцінного розвитку особистості дитини в контексті національної

культури, покликані установи додаткової освіти, що є частиною єдиного освітнього простору. Альтернативні освітні системи виникають в Україні як виклик освітньо-виховним інститутам соціуму; вони тісно пов'язані зі змінами в потребах і запитях дітей та їх батьків. У працях науковців розкрито окремі психологічні, педагогічні й методичні аспекти зазначеної проблеми (Т. Кондратенко, В. Котирло, Г. Кравцов, Н. Ніжегородська, Н. Пупкін, С. Санюгова, К. Щербаківа); об'єднано систему організованих занять з дітьми молодшого віку (О. Уєова, Ф. Сохін); розроблено методику розвитку компонентів навчальної діяльності на спеціальних заняттях з дітьми (Л. Артемова, Л. Венгер, А. Давидчук, Т. Доронова, П. Лучанська); досліджено різні аспекти готовності дитини до школи (М. Безруких, І. Дубровіна, Я. Коломієцький, Р. Немов, С. Панько); з'ясовано роль сім'ї в цьому процесі (О. Докукіна, S. Valter, M. Roussey, I. Senecal, V. Stein та ін.) [3; 230].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджуваних напрямів, проблема підготовки педагога до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти вивчена недостатньо, що негативно позначається на професійному становленні фахівців дошкільної галузі освіти.

Мета статті: обґрунтувати сутність експериментального дослідження проблеми готовності майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти; критерії, показники та рівні готовності, специфіку діагностичного інструментарію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведений теоретичний аналіз проблеми дослідження й результатів першого етапу констатувального експерименту виявив необхідність практико-орієнтованого підходу до підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до впровадження альтернативних форм дошкільної освіти. Відповідно до цього нами було виділено чотири критерії: педагогічної компетентності, соціально-правової компетентності, комунікативної компетентності, імпровізаційних умінь. Визначені критерії й показники сформованості необхідних соціально-педагогічних знань, умінь і навичок студентів лягли в основу визначення 3-х рівнів готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти: *високого, середнього та низького* [1; 6]. Це сприяло глибокому аналізу рівня педагогічної компетентності; констатувало наявність (чи відсутність) елементарних законодавчо-правових знань; наявність комунікативної компетентності; готовність і бажання використовувати свої імпровізаційні уміння.

Метою констатувального експерименту було визначення рівня готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти. На першому етапі констатувального експерименту вирішувались такі завдання: *визначити, чи усвідомлюють майбутні педагоги необхідність спеціальної підготовки вихователів; з'ясувати, чи розуміють майбутні вихователі дошкільних закладів важливість існування альтернативи суспільним навчальним закладам – домашньої освіти; виявити, чи*

готові майбутні вихователі дітей дошкільного віку реалізувати індивідуальний підхід у процесі роботи з дитиною в умовах сім'ї.

На другому етапі експерименту здійснювалася діагностика рівнів готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти. На цьому етапі ставилося завдання – визначити критерії, показники та рівні готовності майбутніх педагогів до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти.

Результати першого етапу констатувального експерименту дали змогу зробити певні висновки: більша частина педагогів – діючих та майбутніх – усвідомлюють необхідність існування альтернативних форм здобуття дошкільної освіти; більша частина усвідомлює необхідність спеціальної підготовки до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти; педагогам бракує спеціальних теоретичних і методичних знань щодо роботи у сім'ї; упровадження елементів експериментальної роботи у ході проведення занять з психолого-педагогічного та методичного циклу у майбутніх вихователів дошкільних закладів дозволило мотивувати у студентів бажання отримати знання, що необхідні для роботи в альтернативних умовах здобуття дошкільної освіти.

Завдання *другого етапу* констатувального експерименту було визначення рівня готовності майбутніх педагогів до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти. Визначення рівнів готовності проводилося за критеріями й показниками означеної діяльності.

Проведений теоретичний аналіз проблеми дослідження виявив наявність чотирьох вагомих складових підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти. У відповідності до них виділено критерії. Перший критерій відповідає теоретичній готовності, другий поєднує в собі ознаки теоретичної і практичної готовності, третій та четвертий містять суто практичні ознаки готовності випускників факультетів дошкільної педагогіки до впровадження альтернативних форм здобуття дошкільної освіти.

До показників критерію педагогічної компетентності належать:

- а. знання з теорії та історії педагогіки загальної та дошкільної психології; з історії функціонування інституту домашнього виховання; знання загальної та дитячої психології; знання новітніх підходів у теорії та практиці індивідуального навчання й виховання; знання пріоритетних гувернерських методик, педагогічних технологій та стратегій виховання й навчання;
- б. уміння організувати навчально-виховний процес в умовах сім'ї; готовність до визначення змісту, відповідних форм і методів навчання та виховання дітей дошкільного віку у сім'ї згідно з об'єктивними умовами; уміння оцінювати результати педагогічного процесу; уміння здійснювати самоаналіз та аналіз результатів індивідуальної педагогічної діяльності; уміння окреслити найближчі перспективи організації освітнього процесу.

Показниками критерію соціально-правової

компетентності є: а) елементарні законодавчо-правові знання у контексті використання їх у процесі виконання професійних обов'язків у сім'ї; б) вміння визначати власний соціальний статус, адекватно реагувати на психоемоційний стан членів сім'ї; в) усвідомлення необхідності соціалізації дитини, що виховується у сім'ї.

Показниками критерію комунікативної компетентності є такі: а) емпатія, яка виявляється у розумінні сутності іншої людини (дитини, членів її родини), у розумінні потреб і проблем інших людей, у ідентифікації їх як власних, у адекватній реакції на психоемоційний стан; б) уміння спілкуватися з членами родини; в) уміння активізувати учасників виховного процесу.

Показниками критерію імпровізаційних умінь є: а) творче оволодіння технологіями індивідуального навчання та виховання дитини у домашніх умовах; б) уміння імпровізувати, використовувати спеціальні педагогічні уміння (уміння співати, малювати, драматизувати і т. ін.), оперативно реагувати на незаплановані зовнішні впливи, уміння створити оптимальні умови освітнього процесу, що позитивно впливатимуть на психоемоційний стан дитини.

Критеріальні ознаки нами було поділено на рівні: високий, середній і низький. Схарактеризуємо деякі з них.

Перший показник критерію педагогічної компетентності.

Рівні: високий – знання з теорії та історії педагогіки та психології; з історії функціонування інституту домашнього виховання; знання дошкільної педагогіки та психології у контексті використання їх у процесі індивідуальної роботи з дітьми у сім'ї; знання новітніх підходів у теорії та практиці індивідуального навчання й виховання, усвідомлення важливості підготовки спеціалістів для роботи в умовах сім'ї; знання пріоритетних гувернерських методик, педагогічних технологій та стратегій виховання й навчання дітей дошкільного віку; усвідомлення педагогічних можливостей сучасних методик і технологій; бажання вдосконалювати знання;

- *середній рівень* – наявність знань про новітні підходи у теорії та практиці індивідуального навчання й виховання; усвідомлення необхідності спеціальної підготовки домашніх вихователів; знання пріоритетних гувернерських методик, педагогічних технологій та стратегій навчання й виховання дітей дошкільного віку;

- *низький рівень* – відсутність знань з теорії та історії педагогіки про особливості індивідуального навчання й виховання, не усвідомлення значимості спеціальної підготовки домашніх вихователів; відсутність знань про пріоритетні гувернерські методики, сучасні педагогічні технології та стратегії навчання й виховання дітей дошкільного віку; відсутність мотивації і бажання оволодіти ними.

Перший показник критерію соціально-правової компетентності

Рівні: – володіння законодавчо-правовими знаннями у контексті використання їх у процесі індивідуальної роботи з дітьми у сім'ї, що виявляються у володінні знаннями Законів України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, „Про захист прав споживачів”.

„Про індивідуальну трудову діяльність”, Кодексу законів про працю України, Декларації прав дитини та Конвенції про права дитини;

- *середній рівень* – поверхнєве ознайомлення з окремими статтями вищезгаданих законів. Усвідомлення необхідності глибоких знань законодавчих і нормативних документів;

- *низький рівень* – відсутність знань нормативних і законодавчих документів, що є основою діяльності домашнього вихователя.

Перший показник критерію комунікативної компетентності

Рівні: високий – сформованість перцептивних умінь, які виявляються: в умінні розуміти сутність іншої людини (дитини, членів її родини), у розумінні потреб і проблем інших людей та ідентифікації їх як власних, у адекватній реакції на психоемоційний стан інших людей.

- *середній рівень* – частково сформовані перцептивні уміння, у міжособистісних стосунках переважає стриманість, емоційні прояви перебувають під самоконтролем, не завжди адекватна оцінка дій та чуттєво-емоційного стану людей;

- *низький рівень* – сприйняття емоційних проявів як незрозумілих та зайвих, проблеми учасників освітнього процесу сприймаються як чужі, нездатність адекватно реагувати на психоемоційний стан інших людей.

Перший показник критерію імпровізаційних умінь

Рівні: високий рівень – творче оволодіння педагогічними технологіями індивідуального навчання та виховання дитини у домашніх умовах; виявляється бажання використовувати педагогічні технології, уміння адаптувати їх до наявних умов, здатність створювати позитивний емоційний настрій;

- *середній рівень* – репродуктивне володіння сучасними педагогічними технологіями;
- *низький рівень* – відсутність володіння технологіями навчання й виховання дитини у домашніх умовах.

Другий показник критерію імпровізаційних умінь

Рівні: високий – уміння імпровізувати, уміння використовувати спеціальні педагогічні здібності, оперативно реагувати на незаплановані зовнішні впливи; уміння створити оптимальні умови освітнього процесу, що позитивно впливатимуть на психоемоційний стан дитини;

- *середній рівень* – уміння імпровізувати, наявність спеціальних педагогічних умінь, уміння оперативно реагувати на незаплановані зовнішні впливи;

- *низький рівень* – нездатність оперативно реагувати на незаплановані зовнішні впливи, відсутність гнучкості у разі необхідності внесення змін у зміст роботи, відсутність спеціальних педагогічних умінь.

Висновки і перспективи подальших пошуків.

Таким чином, виділення рівнів готовності майбутніх педагогів до вказаної діяльності сприяє здійсненню диференційованого підходу до підготовки студентів, а також загальній оцінці її ефективності. Визначення рівнів готовності дасть змогу здійснити якісно-кількісну характеристику стану виведених критеріїв і показників готовності майбутніх вихователів до

впровадження альтернативних форм дошкільної освіти, у чому ми і вбачаємо перспективи подальших досліджень.

Список джерел:

1. Альшевецька, Н.М. Нові форми здобуття дошкільної освіти / Н.М.Альшевецька // Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Спецвипуск. – Вінниця-Київ, 2015. – С. 5-10.
2. Нові форми здобуття дошкільної освіти / Авт.-упор: Л.А.Грицюк, М.І.Каратаєва. – Тернопіль: Магдівець, 2007. – 256 с.
3. Соценко, Ю.Ю. Роль та місце гувернерства як системи індивідуального навчання й виховання дітей в сучасному освітньому просторі / Соценко Ю.Ю. // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 37. Том IV (77) / Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2016. – С. 229-236.
4. Соценко, Ю.Ю. Исторический аспект внедрения альтернативных форм дошкольного образования (на примере гувернерства) / Соценко Ю.Ю. // Eastern European Scientific Journal (Gesellschaftswissenschaften): Düsseldorf (Germany): Auris Verlag, 2016, 1 – 134-137 pp.) Режим доступу: http://www.auris-verlag.de/mediapool/99/990918/data/DOI_10.12851_EESJ201602_1_pdf.